

ULUSLARARASI ACENTELİK SÖZLEŞMELERİ

Av.Arb. Can Doğan IŐIK

GİRİŞ

Dünya ticareti büyük oranda üretici ile tüketici arasında tacire bağımlı ya da bağımsız olarak hareket eden aracılarn faaliyetlerine dayalı bir biçimde sürdürölmektedir. Acente bu süreç içerisinde tacirden farklı fakat sürekli olarak tacir nam ve hesabına sözleşmeler akdederek ya da bu sözleşmelere aracılık ederek müşterilerine hizmet etmektedir. Acentelik ilişkisi, müvekkilinin ticari faaliyet alanını ilgilendiren bir işin görölmesi ihtiyacına yöneldiğinden hizmet veya vekâlet ilişkisinden ayrılmak istenmiştir. Hangi hukuk sisteminde olursa olsun acentelik ticari bir ilişki yaratmaktadır. Fakat acente kavramının içeriği ve anlamı bir hukuk sisteminden diğerine farklılık göstermektedir. Bu nedenle acenteye tanınan hak ve borçların muhatabı da farklı özellikler sergilemektedir. Biz de bu noktada Türk Hukukunda düzenlenen acentelik sözleşmesinin tanımını ve sözleşmenin unsularını incelemek ardından da konumuzu teşkil eden “Uluslararası Acentelik Sözleşmeleri” başlığına yoğunlaşarak bu türden sözleşmelerin özelliklerinden bahsetmeye çalışacağız.

1. Genel Olarak Acente Kavramı

Acente kavramı, ülkeden ülkeye değişik anlamlara gelebilmekte hatta aynı hukuk ailesine mensup ülkelerin, kavrama verdikleri isim farklılık gösterebilmektedir. Büyük Britanya, Amerika Birleşik Devletleri, Yeni Zelanda ve Avustralya gibi Anglosakson Hukukunun hâkim olduğu ülkelerde acente, başkası ad ve hesabına hareket etme yetkisini haiz kişilere denmektedir.¹

Türk Ticaret Kanunu madde 102, fıkra I hükmünde acente, “Ticarî mümessil, ticarî vekil, satış memuru veya işletmenin çalışanı gibi bağlı bir hukukî konuma sahip olmaksızın, bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir yer veya bölge içinde sürekli olarak ticari bir işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi veya bunları o tacir adına yapmayı meslek edinen kimseye acente denir” şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre acente, acentelik sözleşmesi denilen bir sözleşmeye dayanarak, belirli bir bölge içinde, ticarî bir işletmeyi ilgilendiren sözleşmelerde aracılık etmeyi veya sözleşmeyi ticarî işletme adına yapmayı meslek edinen bağımsız tacir yardımcılara verilen isimdir.²

2. Acenteliğin Unsurları

Türk Ticaret Kanunu kapsamında yukarıda yapılan tanım dikkate alındığında acentenin unsurlarının; acentenin ticarî işletme sahibine tâbi bir sıfatının bulunmaması (bağımsız olması), acenteliğin bir sözleşmeye dayanması, acentenin belirli bir yer veya bölge içinde iş görmesi, acente ile müvekkil arasındaki ilişkinin sürekli olması, acentenin faaliyetini meslek edinmesi, acentenin faaliyet konusunun ticarî bir işletmeyi ilgilendiren sözleşmeler olması ve acentenin tacir sıfatının bulunması şeklinde sıralanması mümkündür. Biz, bu unsurlar içerisinden giriş kısmında da belirttiğimiz üzere konunun amacından sapmaması adına sadece “sözleşme” unsurunu ele alıp alt başlık olarak da “uluslararası acentelik sözleşmeleri” özelinde bir değerlendirme yapmaya çalışacağız.

2.1. Acentelik Sözleşmesi

Acentelik sözleşmesi her şeyden önce, tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme olup, taraflar arasında sürekli bir borç ilişkisi kurar. Tarafların asli yükümlülüklerinin ifası bir anda değil, sözleşmenin süresince gerçekleşir. Acentelik sözleşmesinde, acentenin müvekkile sürekli

¹Cengiz, Ali, Acente Kavramı ve Acentelik Sözleşmesinden Doğan Hak ve Borçları, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S.1, Y. 2011, s.141.

²Alışkan Murat, Gençtürk, Muharrem, Acentenin Komisyon Hakkı, Özellikle TTK'nun 129. Maddesine Göre Komisyona Hak Kazanma Anı Bakımından Aracı Acente İle Sözleşme Yapan Acente Arasında Fark Olup Olmadığı Sorunu, Ünal TEKİNALP Armağanı, İstanbul 2003, s.19.

olarak ticari hizmet vermesi, müvekkilin acenteyi bilgilendirme ve destekleme borcunun bulunması, acentenin müvekkilin talimatlarına uyma zorunluluğunun olması, acentelik sözleşmesinin sona ermesinin belli koşullara bağlanması ve bu koşullara uyulmaması durumunda yaptırımların doğması bakımından, acentelik sözleşmesini hizmet sözleşmesine benzer. Ancak acentenin ücret alacağı, aracılık ettiği işlerden kaynaklanması ve bunun başarı esasına bağlı olması, acentenin bağımsız bir tacir olması, iş saatlerini ve yanında çalışan kişileri belirleme özgürlüğünün ve vergi yükümlülüklerinin bulunması, acentelik sözleşmesini, iş sözleşmesinden uzaklaştırır.³

Acentelik sözleşmesinde vekâlet sözleşmesine ilişkin unsurlara da rastlanır. Vekâlet sözleşmesinde vekilin sözleşme çerçevesinde kendine yüklenen işin idaresini veya yapmayı taahhüt ettiği hizmeti yerine getirmeyi borçlanması söz konusudur. Vekâlet sözleşmesinde, vekilin müvekkil adına hukuki işlemlerde bulunması, vekilin vekâlet ettiği işin rizikosunu üstlenmemesi, vekilin özen ve sadakat borçlarının bulunması, taraflardan birinin ölümü, kısıtlanması veya iflası durumunda sözleşmenin sona ermesi, bu sözleşmenin acentelik sözleşmesi ile benzerlik gösteren yönleridir. Ancak vekâlet ilişkisinin çoğu zaman geçici nitelik taşıması ve belirli bir işi yerine getirmekle sınırlı olması, müvekkilin vekilin üstlendiği işi yerine getirirken yaptığı masrafları üstlenmesi, vekilin müvekkile karşı bağımsızlığının çok sınırlı olması, vekâlet ilişkisinin her zaman tarafların tek taraflı iradesiyle sona erdirilebilmesi gibi özellikler ise, vekâlet sözleşmesi ile acentelik sözleşmesinin farklılaştığı noktalar. Acentelik sözleşmesinin vekâlet sözleşmesine ilişkin düzenlemelerin dışında, Türk Ticaret Kanununda özel olarak düzenlenen ve maddesi gereğince acentelik sözleşmesinde hüküm bulunmayan hallerde acentelik sözleşmesinin türüne göre komisyonculuk veya tellallık hükümlerine öncelikle başvurulmasının gerekeceği, ancak burada hüküm bulunmayan hallerde vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanabileceğinin kabulü, acentelik sözleşmesinin vekâlet sözleşmesinin bir türü olarak nitelendirilmesini güçleştirir.⁴

2.2. Acentelik Sözleşmesi Kapsamında Tarafların Hak ve Borçları

2.2.1. Acentenin Hak ve Borçları

2.2.1.1. Acentenin Hakları

2.2.1.1.1. Ücret (Provizyon, Komisyon) İsteme Hakkı

³Ayan, Özge, Acentenin Denkleştirme Talep Etme Hakkı, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, İzmir, Y. 2008, s.10-11.

⁴Ayan, Özge, a.g.e., s.12.

Acente bir ücret karşılığında faaliyetlerini yerine getirir. Ücret, sözleşmede serbestçe kararlaştırılabileceği gibi serbestçe belirlenmediği takdirde bulunulan bölgedeki ticari teamüle göre de belirlenebilir. Ticari teamülün mevcut olmaması halindeyse, Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından da tespit edilebilir. Acente, aracılık ettiği işlem yerine getirildiği anda ve ölçüde ücrete hak kazanır. Taraflar bu kuralı acentelik sözleşmesiyle değiştirebilir; ancak işlem yerine getirilince, acente, izleyen ayın son günü istenebilecek uygun bir avansa hak kazanır. Ancak, asli olarak ücrete hak kazanılan an, aracılık edilen sözleşmenin tamamlandığı andır. Acentenin hak kazandığı ücretin, ücrete hak kazanıldığı andan itibaren üç ay içerisinde ve her ihtimalde sözleşmenin sona erdiği tarihte ödenmesi gerekmektedir. Acente, ücretin yanı sıra aracılık ettiği sözleşmeye dair yaptığı olağanüstü masrafları ve faizleri de talep edebilecektir. Olağan giderleri üstlenme yükü ise acentededir. Acente, sözleşmenin aracılık ettiği 3. kişi tarafından gerçekleştirilmemesi veya vazgeçilmesi halinde ücrete hak kazanmaz ancak acentenin müvekkili tarafından kısmen veya tamamen gerçekleştirilemeyeceği kesinleşse dahi acente ücrete hak kazanır. Acente, müvekkile yüklenemeyen sebeplerden dolayı sözleşme ifa edilmezse ücret talep edemez ancak sözleşmenin ifası müvekkilden dolayı gerçekleşmediyse acente ücret talep edebilecektir.

2.2.1.1.2. Acentenin Yaptığı Olağanüstü Masraf ve Avansları İsteme Hakkı

TTK'nın 117'nci maddesine göre; acente, işlerini ifa için yaptığı masraflardan ancak olağanüstü masrafların tazminini isteyebilir. Acente; işletmesinin olağan masraflarını kendisi karşılayacak ve fakat işi ifa için yaptığı olağanüstü masrafları müvekkilinden talep edebilecektir. Hangi masrafların “olağan masraf” hangilerinin ise “olağanüstü masraf” niteliğinde olduğu hususu ihtilafa neden olabilecek niteliktedir. Doktrinde, olağanüstü masraf terimine, “müvekkilinin talimatı ile ya da acentenin vekaletsiz iş gören sıfatı ile müvekkilinin çıkarlarının korumak amacı ile giriştiği işlerin gerektirdiği giderler” şeklinde açıklama getirilmektedir. Bir başka açıklama da şu şekildedir: “Normal masraflar, acentenin işletmesinin tabii olduğu umumi masrafları olup, tacir-acente bunun müvekkilden aldığı ücretlerle karşılar. Telgraf, telefon, posta, mutat seyahat masrafları, ardiye, mağaza ve kira ücretleri esas itibarıyla acentenin normal masrafları arasında yer alır. Masrafların olağanüstü olup olmadığı her hadisede ayrı ayrı mütalaa edilmelidir. Ancak, müvekkilin talimatı ile veya vekaleti olmaksızın

tasarruf hükümlerine göre yapılan masraflar; mesela gümrük ve nakliye masrafları acentenin normal masrafları arasında yer almaz.⁵

2.2.1.1.3.Acentenin Tekel (İnhisar) Hakkı

TTK'nın 104. maddesi “inhisar hakkı” başlığı altında acentelik ilişkisinde inhisar hakkını düzenlemektedir. Buna göre, “yazılı olarak aksi kararlaştırılmadıkça, müvekkil, aynı zamanda ve aynı yer veya bölge içinde aynı ticaret dalı ile ilgili olarak birden fazla acente atayamayacağı gibi, acente de aynı yer veya bölgede, birbirleriyle rekabette bulunan birden çok ticari işletme hesabına acentelik yapamaz.” Acentenin inhisar hakkına ilişkin bu hüküm aynı kapsamda 6762 sayılı Ticaret Kanununda da yer almaktaydı. Yeni TTK'da, cümle kurgusu yeniden düzenlenmiş olan bu hüküm özü itibariyle esaslı bir yenilik ya da değişiklik içermemektedir. Maddenin başlığından da anlaşılacağı üzere inhisar (tekel) hakkı, hem müvekkil hem de acente bakımından (birlikte) kabul edilmiştir. Bir başka deyişle inhisar hakkı çift taraflı olarak düzenlenmiş, ne acenteye ne de müvekkile özgülenmiştir. Maddenin içeriğinden görüleceği üzere acente bakımından inhisar hakkı, müvekkilin tahsis edilen yer veya bölgede başka bir kimseyi acente olarak atayamaması; müvekkil bakımından ise, acentenin inhisar hakkı tanınan bölge içinde müvekkille rekabet halindeki başka ticari işletmeler adına acentelik yapamaması (münhasır acentelik/rekabet yasağı) olarak öngörülmüştür.

Karşılaştırmalı hukuk kapsamında da Alman ve İsviçre hukukunda acente kural olarak inhisar hakkına sahip değildir, ancak taraflar açık veya örtülü bir sözleşme yaparak acenteye bu hakkı tanıyabilirler. Gerçekten, Alman hukukunda TTK 104'e karşılık gelen ve acentenin tekel hakkını özel olarak düzenleyen bir hüküm mevcut değildir. Alman hukukunda acentenin inhisar hakkı, ücret hakkının içerisinde (HGB m. 87) düzenlenmiştir. Buna göre “Acenteye belirli bir bölge veya belirli bir müşteri çevresi tahsis edilmişse, acente, sözleşme ilişkisi süresince bölgesi veya müşterisi çevresindeki kişilerle kendi katılımı olmaksızın gerçekleştirilen işlemler için ücret talep edebilir.” (HGB m. 87/2). Görüleceği üzere acentenin kendi katılımı olmayan işlemlerden dolayı ücrete hak kazanması, kendisine belirli bir bölge veya müşteri çevresi ayrılma, bir başka deyişle tekel hakkı tanınması şartına bağlanmıştır. Eğer acenteye tekel hakkı tanınmamışsa acente herhangi bir ücret talebinde bulunamayacaktır. Dolayısıyla acentenin tekel hakkı kural olmayıp, istisna durumundadır. Aynı şekilde İsviçre Borçlar Kanunu'nda da

⁵Reva, Zeynep, Acente Portföy Tazminatı ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Yeri, s.224. URL : <http://www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/sigorta%20hukuku/acente-portf%C3%B6y%20tazminat%C4%B1.pdf> , Erişim Tarihi: 23.10.2017

“Acente, aksi yazılı olarak kararlaştırılmadıkça, başka müvekkiller için de çalışabilir.” (OR m. 418c/2) denilerek acentenin kural olarak inhisar hakkına sahip olmadığı kabul edilmiştir.⁶

2.2.1.1.4.Acentenin Hapis Hakkı

Acentenin, acentelik sözleşmesinden doğan ücret olağanüstü gider, faiz gibi tüm alacakları kendisine ödeninceye kadar acentelik nedeniyle zilyetliğinde bulunan müvekkiline ait menkul eşya ve kıymetli evrak üzerinde hapis hakkına sahip olduğu TTK md. 119’da belirtilmiştir. Acentenin müvekkiline ait menkul eşya ya da kıymetli evrak üzerinde dolayısıyla zilyet olması hapis hakkının kullanılabilmesi için yeterli görülmektedir. Hapis hakkı kural olarak muaccel alacaklar için kullanılabilir ancak müvekkil aciz halinde ise, acente müeccel alacakları için de hapis hakkını kullanabilecektir. Acente müvekkile ait malların satışından elde ettiği bedeli de alacakları ödeninceye kadar müvekkiline iade etmekten kaçınabilir. Acente ve müvekkil arasındaki rabıta acentenin, acentelik sözleşmesinden beri, bir ilişkiden ötürü acentenin zilyetliğinde bulunan menkul eşya veya kıymetli evrak içinde tabii bağlantı karinesi gereği hapis hakkı bulunduğu kabul edilir.⁷

2.2.1.1.5. Acentenin Takas Hakkı

Acentenin takas hakkı TTK’ da düzenlenmemekle birlikte, TBK md. 139’un vermiş olduğu bir imkandır. Zira acentenin ve müvekkilin birbirlerine karşılıklı ve muaccel borçları bulunmaktadır. Müvekkilin, acentenin ücretini ödemekten kaçınması halinde, acente müvekkil adına tahsil ettiği yahut müvekkilin kendisine teslim ettiği malların bedellerini alması dolayısıyla elinde bulunan parayı, ücret alacağı ile takas etme imkanına sahiptir.

2.2.1.1.6. Acentenin Denkleştirme İstemi (Müşteri Tazminatı, Portföy Talebi)

Acente, kanundaki tanımında da ortaya konduğu üzere, faaliyetleri sonucu müvekkiline aracılık etmekte veya onun adına işlemleri yapmaktadır. Bu faaliyetleri kapsamında müşteri çevresi ile temasta olan acentedir. Söz konusu müşteri çevresi, müvekkilin faaliyetleri sonucu sağlanmış ve acentenin sadece aracılık faaliyeti yürüttüğü bir çevre değildir. Acentenin müvekkiline sunduğu aracılık faaliyetleri arasında müşteri sağlanması da vardır ve çoğu zaman

⁶Saraç, Tahir,6102 sayılı Ticaret Kanununun Acentelik İlişkisinde İnhisar Hakkı ve Rekabet Yasağı Sözleşmesine İlişkin Hükümlerin Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 61, S.2, Y.2012, s.715-716.

⁷Domanıç, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Cilt I, Temel, İstanbul, Y.1988, s.331’den aktaran Cengiz, Ali, a.g.e., s.161.

acente tarafından sağlanan bu müşteri çevresi acentenin ücret kalemleri arasında yer almaz. Çünkü müşterinin tek başına varlığı acenteye bir ücret kazandırmamaktadır. Önemli olan bu müşteri çevresi ile yapılan işlemler ve bu işlemlerden müvekkilinin elde ettiği menfaattir. Acentenin faaliyetleri sonucu müvekkile kazandırdığı ve karşılığında bir ücret almadığı bu müşteri çevresi, acentenin acentelikten ayrılmasından sonra da müvekkil ile ticaret yapmaya ve müvekkile para kazandırmaya devam edecektir. Acenteye tanınan denkleştirme hakkı, acente tarafından müvekkile kazandırılan ve karşılığı alınmayan bu artı değer, hakkaniyet ilkesine uygun olarak hesaplanarak acenteye verilmesine hizmet etmektedir.⁸

Acente yukarıda da verdiğimiz kanundaki tanımında da ortaya konduğu üzere, faaliyetleri sonucu müvekkiline aracılık etmekte veya onun adına işlemleri yapmaktadır. Bu faaliyetleri kapsamında müşteri çevresi ile temasta olan acentedir. Söz konusu müşteri çevresi, müvekkilin faaliyetleri sonucu sağlanmış ve acentenin sadece aracılık faaliyeti yürüttüğü bir çevre değildir.

Karşılaştırmalı hukukta da Almanya'da yaygın bir uygulama olarak; sözleşmesi sona eren acentenin denkleştirme talebi, yeni acente tarafından karşılanır. Yeni acente dürüstlüğe aykırı şekilde yükümlülük altına sokulmadığı sürece, bu uygulama geçerlidir. Müvekkil yeni acentenin bu ödeme yükümlülüğüne binaen hak ettiği komisyonun bir kısmını ödemeyip, yeni acentenin bu ücretini eski acentesine ödeyebilir. Yeni acente ödemeyi farklı şekillerde de yapabilir. Müvekkilden olan komisyon alacağından mahsup edebileceği gibi, bir sözleşme ile bu ödemeyi bir takvime de bağlayabilir. Yeni acentenin yaptığı ödeme, acente olarak elde ettiği yeni müşteriler ile aynı değerde olmalıdır. Yeni acentenin yaptığı ödemeler, müvekkil tarafından eski acentenin denkleştirme talebini karşılamak için kullanılmalıdır. Yeni acente, bu yolla elde ettiği yeni müşteriler üzerinde hak sahibidir. Söz konusu müşteriler daha sonra yeni acentenin denkleştirme talebinin hesaplanmasında da dikkate alınırlar. Acente müşterileri satın aldığı gibi satma hakkına da sahiptir. OLG Düsseldorf 15.11.2012 tarihinde verdiği kararında; yeni acentenin devraldığı müşteriler karşılığında kararlaştırılan ücreti tamamen ödememesi durumunu hükme bağlanmıştır. Karara göre böyle bir durumda da söz konusu müşteriler acentenin denkleştirme talebinin hesaplanmasında dikkate alınır. Ancak acente müşteriler için

⁸Karasu, Rauf, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Acentenin Denkleştirme Talebi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2008, C.57, S.4, s.288

kararlaştırılan ücretin ödemediği kısmını bir yıl içinde ödemek zorundadır. Aksi halde acente söz konusu müşteriler için denkleştirme talep etme hakkını kaybeder.⁹

Yine, 18.12.1986 tarih ve 86/653 sayılı Avrupa Birliği Direktifi kapsamında da bu direktifin 17. maddesinde acentenin denkleştirme talebi düzenlenmiştir. Buna göre, acente şu koşullar gerçekteşiirse denkleştirme talep edebilir: Acente, müvekkil için yeni müşteriler kazandırmış olmalı veya müvekkilin mevcut müşterilerle ilişkilerini önemli ölçüde geliştirmelidir. Müvekkil, acentenin bu faaliyetinin etkisi ile sözleşmenin sona ermesinden sonra önemli menfaatler elde etmelidir. Sözleşmenin sona ermesi nedeniyle acente gelir kaybına uğramalıdır. Acenteye ödenecek denkleştirme miktarı somut olayın ve sözleşmenin özellikleri dikkate alınarak belirlenmelidir. Bu tespit, acentenin bu müşterilerden elde ettiği ücretler ve hakkaniyet belirleyicidir. Denkleştirme miktarının üst sınır bulunmaktadır. Üst sınırı, acentenin 1 yıllık gelirinin karşılığıdır. Üst sınırın tespitinde, acentelik sözleşmesinin sona ermesinden önceki son 5 yıllık gelirlerin ortalaması dikkate alınır. Denkleştirme miktarının hesaplanmasında, sözleşme süresi içinde acentenin elde ettiği ücretlerden yola çıkılır. Henüz gerçekteşmemiş sonraki siparişlerden oluşacak değer tespit edilmeye çalışılır. Eğer müvekkil gelecekteki ticari ilişkilerden bir menfaat elde edemeyecekse denkleştirme ödenmez.¹⁰

2.2.1.2. Acentenin Borç ve Yükümlülükleri

2.2.1.2.1. Müvekkilin İşlerini Görme ve Menfaatlerini Koruma Borcu

Acentenin temel işlevi ve görevi müvekkilin faaliyetleri ile ilgili sözleşmelere aracılık etmek veya bunları müvekkil nam ve hesabına yapmaktır. Taraflar arasında akdedilen sözleşme ile acentenin, müvekkilin hangi tür faaliyetlerine ya da hangi vasıftaki müşterilerine yönelik sözleşmelere aracılık yapacağı veya bunları onun ad ve hesabına gerçekteştireceği belirlenebileceği gibi, işlem hacmi konusunda da bir oran ya da miktar gösterilebilir. Bu noktada acentenin sözleşme kapsamı dışında kalan hususlara ilişkin bir borcu bulunmayacaktır. Sözleşme ile acentenin oransal ya da miktar olarak tamamlaması öngörülen işlem hacmini karşılamak amacıyla çaba sarf etmesi yeterlidir. Acenteye bir bölge ya da müşteri çevresi ile sözleşme yapma yetkisi tekel şeklinde verilmiş ise acentenin göstermesi gereken çabanın derecesi de artış gösterecektir. Taraflar sözleşme ile bir sınır ya da miktar öngörmemişler ise

⁹Akın, İrfan, Acentenin Denkleştirme Hakkı ve Alman Hukukundaki Yeni Gelişmeler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.62, S.3, Y. 2013, s.635-636.

¹⁰Ayan, Özge, a.g.e., s.148.

acente yalnızca tacirin faaliyette bulunduğu sektör veya sektörlerle ilişkin sözleşmeler konusunda tacire yardımcı olma borcunu yerine getirecektir.¹¹

2.2.1.2.2. Acentenin Sadakat Borcu

TTK m.110/1 “Acente, üçüncü kişilerin kabule yetkili olduğu beyanlarını, bölgesindeki piyasanın ve müşterilerin finansal durumunu, şartlarını, bunlarda meydana gelen değişiklikleri ve yapılan işlemlere ilişkin olarak müvekkilini ilgilendiren bütün hususları ona zamanında bildirmek zorundadır”. Anlaşıldığı kadarı ile acente temsilcisi sıfatı ile müvekkili adına kendisine gelen bildirim ve ihtarları müvekkiline bildirmelidir. Bunun yanında kendisine tahsis edilen bölgedeki piyasanın durumunu, müşteri çevresini, müşterilerin ekonomik durumunu, oluşan değişiklikleri zamanında müvekkiline bildirmelidir. Bu yüküme aykırı davranırsa bilgi vermemesi nedeni ile oluşacak müvekkil zararından sorumlu olacaktır.¹²

Acentenin müşterilerin ekonomik durumu hakkında düzenli araştırmalar yaparak müvekkilini oluşan ekonomik durum hakkındaki değişikliklerden haberdar etmesi de müvekkilinin alacağının tehlikeye girmemesini sağlar, alacağın süresinde tahsil edilmesini kolaylaştırır. Sözleşme yapan acente, müvekkili adına akdettiği sözleşmeler hakkında müvekkilini bilgilendirmelidir. Örneğin; sözleşme yaptığı kişinin adını, sözleşmenin koşullarını, ne çeşit bir teminat aldığını müvekkiline bildirmelidir.¹³

2.2.1.2.3. Acentenin Müvekkili İle Rekabet Yasağı

Acentelik sözleşmesi sona erdikten sonra acentenin müvekkili ile rekabet etmesi mümkündür. Ancak müvekkil, faaliyette bulunduğu alanda acentenin, kendisine rakip olmasını engellemek amacıyla sözleşme sonrası için geçerli olmak üzere, onunla bir sözleşme imzalayabilir. İşte kanunî bir yükümlülük olmamasına rağmen, sözleşme sonrası için acente ile müvekkili arasında imzalanan ve konusu rekabet yasağı olan anlaşmalar acentelikte rekabet yasağı anlaşması olarak adlandırılır. TTK m. 123, acentelik sözleşmesi sonrası için kanunî bir rekabet yasağı getirmemekte, ancak taraflar arasında yapılacak rekabet yasağı anlaşmasının koşul ve sınırlarını belirlemektedir. Hüküm aşağıdadır:

“III–Rekabet yasağı anlaşması

¹¹Cengiz, Ali, a.g.e., s.150.

¹²Korun, Yusuf, Acentenin Hak ve Borçları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, Y.2013. s.108.

¹³Arkan, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, Y.2011, s.206’den aktaran Korun, Yusuf, a.g.e., s.108.

(1) Acentenin, işletmesine ilişkin faaliyetlerini, sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonrası için sınırlandıran anlaşmanın yazılı şekilde yapılması ve anlaşma hükümlerini içeren ve müvekkil tarafından imzalanmış bulunan bir belgenin acenteye verilmesi gerekir. Anlaşma en çok, ilişkinin bitiminden itibaren iki yıllık süre için yapılabilir ve yalnızca acenteye bırakılmış olan bölgeye veya müşteri çevresine ve kurulmasına aracılık ettiği sözleşmelerin taalluk ettiği konulara ilişkin olabilir. Müvekkilin, rekabet sınırlaması dolayısıyla, acenteye uygun bir tazminat ödemesi şarttır.

(2) Müvekkil, sözleşme ilişkisinin sona ermesine kadar, rekabet sınırlamasının uygulanmasından yazılı olarak vazgeçebilir. Bu hâlde müvekkil, vazgeçme beyanından itibaren altı ayın geçmesiyle tazminat ödeme borcundan kurtulur.

(3) Taraflardan biri, diğer tarafın kusurlu davranışı nedeniyle haklı sebeplerle sözleşme ilişkisini feshederse, fesihden itibaren bir ay içinde rekabet sözleşmesiyle bağlı olmadığını diğer tarafa yazılı olarak bildirebilir.

(4) Bu maddeye aykırı şartlar, acentenin aleyhine olduğu ölçüde geçersizdir.”

Hükmün konumuz açısından önem taşıyan noktası, anlaşmanın en çok, ilişkinin bitiminden itibaren iki yıllık süre için yapılabilmesine ve yalnızca acenteye bırakılmış olan bölgeye veya müşteri çevresine ve kurulmasına aracılık ettiği sözleşmelerin taalluk ettiği konulara ilişkin olabilmesine ilişkin tümcedir. Gerçekten de rekabet yasağı anlaşmasında süre, konu ve bölge açısından bir sınırlama gerçek anlamda acenteyi koruyucu olabilir. Buna göre, rekabet yasağı anlaşması, ancak acentelik sözleşmesinin sona ermesinden itibaren iki yıl için öngörülebilir. İki yıllık süre emredici nitelikte olup uzatılmamakla birlikte kısaltılması mümkündür. İkinci olarak, anlaşma konu bakımından sınırlanmıştır. Anlaşma, yalnızca acentenin kurulmasına aracılık ettiği sözleşmelerin sirayet ettiği konulara ilişkin olabilir. Acentenin sigortacılık alanında faaliyette bulunduğunu varsayarsak, rekabet yasağı anlaşması ile sadece sigortacılık yasaklanabilecek, bunun yanında turizm, sağlık gibi konularda sınırlandırma yapılamayacaktır.¹⁴

2.2.1.2.4. Acentenin Hesap Verme Borcu

¹⁴Can, Ozan, Acentelikte Rekabet Yasağı Anlaşılmasının Rekabet Sınırlandırmaları Hukukuna Etkisi, Ankara Barosu Dergisi, Y.2014, S.2, s. 72.

Acentenin hesap verme borcu da, acentenin sadakat borcu kapsamında değerlendirilebilecek yükümlülüklerden biridir. TTK’ da müvekkile, ücrete hak kazanmış olduğu işlere ilişkin defter kayıt ve hesap cetvelininin suretini acenteye verme yükümlülüğünü yükleyen bir anlamda müvekkilin ödemelerle ilgili olarak acenteye hesap vermesi olarak algılanabilecek yükümlülüğün yer almasına rağmen, acentenin, müvekkile hesap verme borcunu düzenleyen herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Söz konusu boşluk TTK. md.102/2 hükmünün TBK’nın vekalet hükümlerine yaptığı atıfla doldurulmaktadır.¹⁵

2.2.2. Müvekkilin Hak ve Borçları

Acentelik ilişkisinde tarafların hak ve borçları karşılıklı ilişki içindedir. Acentenin hakları, müvekkilin borçlarının; acentenin borçları ise, müvekkilin haklarının karşılığını oluşturur. TTK Kapsamında müvekkilin haklarının ve borçlarının açıkça düzenlendiği bir madde bulunmamaktadır. Ancak, TTK.’nın 120. maddesinde “(1)Müvekkil, acenteye; a) Mallarla ilgili belgeleri vermek, b) Acentelik sözleşmesinin yerine getirilmesi için gerekli olan hususları ve özellikle iş hacminin acentenin normalde bekleyebileceğinden önemli surette düşük olabileceğini bildirmek, c) Acentenin yaptığı işleri kabul edip etmediğini ya da yerine getirilmediğini uygun bir süre içinde bildirmek, d) Acentenin istemeye hak kazandığı ücreti ödemek, e) Ücret, avans ve olağanüstü giderler hakkında 20 nci madde hükümlerine göre faiz ödemek zorundadır. (2) Bu maddeye aykırı şartlar, acentenin aleyhine olduğu ölçüde, geçersizdir.” şeklinde bir hüküm bulunmaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz, TTK’nın 120.1-a bendine göre, müvekkil acenteye mallarla ilgili belgeleri vermek zorundadır. Bu hükümde öngörülen yükümlülük, müvekkilin acenteye faaliyetlerini yürütmesi sırasında yardım etmesinin somut bir yansımasıdır. Ancak öncelikle ifade etmek gerekir ki; öğretide, TTK m. 120.1-a hükmünde yer alan “mallarla” ibaresinin yerinde olmadığı değerlendirilmektedir. Zira, malların yanında, turizm, seyahat, sigorta gibi hizmet alanlarında da acentelik hizmetleri verilmektedir. Bu nedenle, öğretide, müvekkilin borcunun, salt “mallarla ilgili bilgi vermek” şeklinde değil, “acentelik faaliyetinin yürütülmesi için gerekli olan belgeleri vermek” şeklinde anlaşılması gerektiği ifade edilmektedir.¹⁶

¹⁵ Dönmez, Onur, Acente Sözleşmesinden Doğan Hak ve Borçlar, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, Y. 2009, s. 49.

¹⁶ Kaya, Mustafa İsmail, Acentelik Hukuku, Adalet Yayınları, Ankara, Y.2014, s. 258.

Acenteye bilgi ve belge verme yükümlülüğünün sınırını, müvekkilin işletme sırlarının korunması oluşturmaktadır. Ancak müvekkil işletme sırlarının korunması gerekçesiyle bilgi ve belge vermekten kaçınma hakkını kullanırken, yükümlülüğün emredici karakterini dikkate almalıdır. Zira müvekkilin bilgi ve belge verme yükümlülüğü emredici olarak düzenlenmiştir. Bu yükümlülüğe aykırı olarak kararlaştırılan bütün işlem ve şartlar geçersizdir. Bilgi ve belge verme yükümlülüğüne aykırılık halinde, acente, aynen ifa davası açabileceği gibi, bundan dolayı uğramış olduğu zararının tazmin edilmesini de talep etme hakkına sahiptir. Ayrıca somut olayın özelliklerine göre acente, haklı nedene dayanarak sözleşmeyi feshedebilir.¹⁷

3. Uluslararası Acentelik Sözleşmeleri Özelinde Bir Değerlendirme

Uluslararası ticari ve ekonomik ilişkilerin özel hukuk boyutu daima bir borç akdine dayanmakta ve tarafların hukuki münasebetleri de bu sözleşmeler üzerine bina edilmektedir. Bu durum, akdi borç ilişkilerinin milletlerarası özel hukukun en önemli alanlarından biri olmasına sebebiyet vermektedir. Uluslararası acentelik sözleşmeleri de bu bağlamda değerlendirilmektedir.¹⁸

Acente, uluslararası ticaret kapsamında en çok karşılaşılan tacir yardımcılarındandır. Bu nedenle acente kaynaklı çok sayıda ihtilaflar söz konusudur. Çoğu uluslararası nitelikli olan bu ihtilaflar acente ile müvekkilinin farklı ülkelerde bulunması sonucu aynı zamanda kanunlar ihtilafı da oluşturmaktadır. Uluslararası hukukların yakınlaştırılması, amacın elde edilmesinde yetersiz kaldığından tek yasa yapma zorunluluğu doğmuştur. Bu nedenle de yukarıda belirtilen AB' nin 1986 tarih ve 653 sayılı "Acenteliğe Dair Üye Devlet Hukuklarının Koordinasyonu Hakkındaki Direktifi" yanında çeşitli konularda acenteler hakkında düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin, International Institute For The Unification of Private Law (UNIDROIT) tarafından "Menkul Malların Satımında Milletlerarası Acenteliğe İlişkin Konvansiyon" düzenlenmiştir.¹⁹

Öte yandan, AB' nin 1986 tarih ve 653 sayılı "Acenteliğe Dair Üye Devlet Hukuklarının Koordinasyonu Hakkındaki Direktifi" de acentelere ilişkin genel bir düzenlemedir.²⁰ Direktif in birinci kısmı, "kapsam" başlığını taşımaktadır. Direktifin birinci maddesinin birinci bendinde Direktif ile olması gereken uyumlaştırma ölçütlerinin, üye devletlerin acenteler hakkındaki

17 Karasu, Rauf, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre Müvekkilin Acenteye Bilgi ve Belge Verme Yükümlülüğü, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, Y. 2014, S. 1, s.126.

18 Şanlı, Cemal, Milletlerarası Özel Hukuk, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Y. 2015, s. 246.

19 Convention On Agency In The International Sale Of Goods (Geneva, 1983) URL: <http://www.unidroit.org/instruments/agency>, Erişim Tarihi: 30.11.2017.

20 Acenteliğe Dair Üye Devlet Hukuklarının Koordinasyonu Hakkındaki Direktifi URL: <http://eur-lex.europa.eu/>, Erişim Tarihi: 30.11.2017.

genel düzenleyici işlemlerine uygulanacağı belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci bendinde, Direktif'in amaçları doğrultusunda acente teriminin; "müvekkili hesabına ticari mal alım satımında arabulmak veya ticari mal alım satımına ilişkin hukuki muameleleri müvekkili namına ve hesabına yapmak üzere devam eden –sürekli- yetkiye sahip, bağımsız arabulucu anlamına geldiği" belirtilerek acente tanımlanmıştır. Bunun yanında, Direktif'in anlamı çerçevesinde kimlerin acente sayılmayacağı da belirtilmiştir. Buna göre; şirketi veya tüzel kişiliği (association) temsil ve ilzam edebilecek, taahhütlerde bulunmakla görevlendirilmiş memur amir (ticari mümessil), şirket ortaklarını taahhüt altına sokmakla yetkilendirilmiş ortak, icra İflas hukukunda tanımlanan iflas masası ve tasfiye memuru, "recevier" veya "receiver" tarafından atanmış kişi, acente kapsamı dışındadır.²¹

3.1. Uluslararası Acentelik Sözleşmesi Kapsamında Uygulanacak Hukukun Tespiti

Uluslararası Acentelik Sözleşmeleri kapsamında yabancılik unsuru, sözleşme taraflarının işyerlerinin farklı ülkelerde olmasından, sözleşmenin yapıldığı yerden, tarafların vatandaşlıklarından ya da ifa yerinden de kaynaklanabilir. Bu tip yabancılik unsuru içeren sözleşmelere hangi ülke hukukunun uygulanacağını tespiti hem sözleşme öncesinde, hem de ileride ihtilaf çıktığında önem arz eden bir konudur. Genel olarak yabancılik unsuru taşıyan sözleşmelerde uygulanacak hukukun tespiti MÖHUK. Md. 24 ila 33. Maddelere göre değerlendirilir.²² MÖHUK md. 24'de genel kanunlar ihtilafı kuralı yer almakta, sair maddelerde ise bazı akit tipleri için özel kanunlar ihtilafı kuralları bulunmaktadır. Bu itibarla, MÖHUK.'taki özel kanunlar ihtilafı kuralı belirlenmiş akit tipleri haricinde kalan uluslararası sözleşmeler için MÖHUK. Md. 24 uygulanır. Uluslararası Acentelik Sözleşmeleri bakımından kanunda özel bir kanunlar ihtilafı kuralı belirlenmediği için bu sözleşmelerde uygulanacak hukukun tespiti MÖHUK Md. 24'e göre gerçekleştirilecektir. İlgili maddeye göre, sözleşme kapsamında uygulanacak hukuk öncelikle tarafların açık olarak seçtikleri yahut sözleşme hükümlerinden veya halin şartlarından tereddüde yer vermeyecek biçimde anlaşılabilen hukuk olacaktır. MÖHUK. Md. 24/4. fıkrası, yabancılik unsuru içeren sözleşmelerde uygulanacak hukukun, sözleşme ile taraflarca belirlenmemiş olması halinde hakimin hangi hukuku uygulayacağını düzenlemektedir. Buna göre milletlerarası borç akitleri için taraflara sunulmuş olan istedikleri hukuku seçme imkanının kullanılmamış olması halinde, borç ilişkisinin tabi olacağı ülke hukukunun tayini objektif bağlama kurallarına göre yapılmaktadır. Yani,

21 Korun, Yusuf, a.g.e., s.7

22 Özel, Sibel, Taşınmazlara ilişkin Sözleşmelerin Esasına Uygulanacak Hukuka Dair MÖHUK M.25'in Kapsamı, MUHF - HAD, C.23, S.1, s.326.

sözleşmede hukuk seçiminin yapılmaması halinde, o sözleşmeye en sıkı ilişkili olan hukuk uygulanır. Hakimin uygulanacak hukuku tespiti aşamasında ona kolaylık sağlamak üzere aynı fıkranın ikinci cümlesinde akitle en sıkı ilişkili hukukun belirlenmesi için emredici mahiyette karinelere yer vermiştir. Bu karinelere, sözleşmenin ticarî veya meslekî faaliyetler gereği kurulmuş olup olmamasına göre farklılık göstermektedir.²³ İlgili karinelere göre uygulanacak hukuk, karakteristik edim borçlusunun sözleşmenin kurulduğu sıradaki mutad mesken hukuku, ticari veya mesleki faaliyetler gereği kurulan sözleşmelerde karakteristik edim borçlusunun işyeri, bulunmadığı takdirde yerleşim yeri hukuku, karakteristik edim borçlusunun birden çok işyeri varsa söz konusu sözleşmeyle en sıkı ilişki içinde bulunan işyeri hukuku olacaktır. Bunun dışında, halin bütün şartlarına göre sözleşmeyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması halinde sözleşme, daha sıkı ilişkili bulunduğu hukuka tabi olacaktır. Tarafların hukuk seçmesi halinde, yine ilgili maddeye göre, taraflar, seçtikleri hukukun sözleşmenin tamamına yahut bir kısmına uygulanmasını da kararlaştırabilirler, hukuk seçimini her zaman yapabilir ve değiştirebilirler. Sözleşmenin kurulmasından sonraki hukuk seçimi, üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak kaydıyla, geriye etkili olarak geçerli kabul edilecektir.

MÖHUK. Md. 24/4 hükmü, en sıkı ilişkili hukuku tespit ederken ticari veya mesleki faaliyet çerçevesinde kurulmuş olan sözleşmeler ile böyle bir faaliyet çerçevesinde kurulmuş olmayan sözleşmeler arasında ayırım yapmaktadır. Türk hakimi önüne gelen uyuşmazlığa konu olmuş sözleşmenin ticari veya mesleki faaliyetler gereği kurulmuş olup olmadığını Türk hukukuna göre belirleyecektir. Bu durumda, Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan acentelik ile ilgili sözleşmeler de ticari veya mesleki faaliyet çerçevesinde kurulmuş sözleşmeler arasında sayılacaktır.

Yukarıda da yer verildiği üzere Acente, bağımsız tacir yardımcılarındandır. Acentenin bağımlı bir konumda olmaması ve yaptığı işin niteliğinin bir iş görme borcunu doğuruyor olması nedeniyle bu sözleşmelerde karakteristik edim acentenin edimidir. Acentelik sözleşmelerinde karakteristik edimin acentenin edimi olduğunu tespit ettikten sonra, uygulanacak hukukun tespit edilmesi için MÖHUK. Md. 24/4'te basamaklı olarak gösterilen bağlama kuralları gözetilecektir. Yukarıda belirtildiği gibi, ticarî veya meslekî faaliyetler çerçevesinde kurulan sözleşmeler bakımından karakteristik edim borçlusunun sözleşmenin

²³ Güzeloğlu, Abdulkadir, 5718 sayılı MÖHUK Madde 24(4) Hükmü uyarınca Milletlerarası Borç Sözleşmelerinde Hukuk Seçimi Yapılmayan Hallerde Sözleşmenin Tabi Olacağı Hukukun Tayini, URL : <http://www.mondaq.com/turkey/x/582826/Contract+Law/5718+sayl+MHUK+Madde+244+Hkm+uyarnca+Mill+etleraras+Bor+Szlemelerinde+Hukuk+Seimi+Yapılmayan+Hallerde+Szlemenin+Tabi+Olaca+Hukukun+Tayini> , Erişim Tarihi: 06.12.2017

kuruluşu sırasındaki işyerinin bulunduğu ülke hukuku, o sözleşmeyle en sıkı ilişkili olan hukuk kabul edilir. Eğer karakteristik edim borçlusunun işyeri bulunmuyor ise sözleşmenin kuruluşu sırasındaki yerleşim yeri hukuku; karakteristik edim borçlusunun birden çok işyeri var ise söz konusu sözleşmeyle en sıkı ilişki içinde bulunan işyeri, sözleşmeyle en sıkı ilişkili hukuk olarak kabul edilmiştir. Buna göre, sözleşmenin kurulduğu sırada acentenin işyerinin bulunduğu yer, acentenin birden çok işyeri varsa söz konusu sözleşmeyle en sıkı ilişki içinde bulunan işyeri hukuku sözleşmeye uygulanacak hukuk için belirleyici olacaktır. MÖHUK. Md. 24/4. fıkrasının son cümlesinde "*Ancak hâlin bütün şartlarına göre sözleşmeyle daha sıkı ilişkili bir hukukun bulunması halinde sözleşme, bu hukuka tâbi olur.*" hükmüne yer verilmiştir. Bu durumda, yukarıda sayılan karinelere rağmen sözleşme ile daha sıkı irtibatlı bir hukukun bulunması halinde, bu daha sıkı irtibatlı hukuk uygulanacaktır. Bunun tespitinde, sözleşmenin ifa yeri, kuruluş yeri, tarafların vatandaşlıkları, tarafların ortak mutad meskenlerinin veya yerleşim yerlerinin bulunduğu yer gibi kriterler dikkate alınabilir.²⁴ Fakat, taraflarca bir hukukun belirlenmiş olması halinde akitle daha sıkı ilişkili hukukun bulunup bulunmadığına bakılmaksızın taraflarca belirlenecek hukuk uygulanacaktır.²⁵

3.2. Uluslararası Acentelik Sözleşmesi Hazırlanırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Uluslararası nitelikte bir acentelik sözleşmesi akdeden taraflar sözleşmenin kapsamını belirlemek noktasında çok dikkatli olmalı ve sözleşmenin eksiksiz olmasına özen göstermelidir. Bir sözleşmede bulunması gereken bazı detaylar şöyle sıralanabilir;

- a. Anlaşma tarafları :** Tarafların adları, adres/telefon/belgegeçer vs. bilgileri.
- b. Ürün tanımı :** Acentelikte, sözleşme konusunun ve sınırlarının sözleşme başında açıkça belirlenmesi ile rakip ve rakip olmayan ürün kavramlarının tespiti sözleşmenin uygulanması açısından önem arz etmektedir.
- c. Uygulanacak hukuk :** Sözleşmenin hangi ülke kanunlarına göre uygulanacağı oldukça önemlidir. Bu konuda, sözleşme ile taraflarca hukukun tespit edilmesi, daha sonra bu konuda meydana gelebilecek çekişmelerin giderilmesini sağlayacaktır.

²⁴ Şanlı, Cemal, Milletlerarası Özel Hukuk, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Y. 2015, s. 274.

²⁵ Şanlı, Cemal, Milletlerarası Özel Hukuk, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Y. 2015, s. 274.

- d. Kapsanan bölge :** Acentelik faaliyetinin gerçekleştirileceği bölge açıkça tanımlanmalıdır. Bu tanım, herhangi bir ülkenin veya eyaletin bir bölgesi veya sınırları içindeki tüm alanlar da olabilir. Bunlar enlem ve boylamlarla da tanımlanabilir.
- e. Kapsam sınırları :** Bu maddenin konulması, tarafların bulunduğu bölgede üçüncü kişiyle de sözleşme yapılması halinde ileride çıkması muhtemel çekişmeyi engellemek için gereklidir.
- f. Anlaşma süresi :** Bu madde sözleşmenin süresini belirlemektedir.
- g. Periyodik raporlar :** Acentenin düzenli olarak önceden belirlenmiş aralıklarla bölgedeki faaliyetleri hakkında rapor vermesi, diğer tarafın da meydana gelen bir değişim hakkında sıkça iletişime geçmesi gerekmektedir.
- h. Gizlilik :** Taraflar, birbirlerine ait iş ile ilgili gizli sayılabilecek bilgileri üçüncü şahıslara vermemelidir.
- i. Sözleşmenin sona erme nedenleri:** Sözleşmenin belirlenen süre geçtikten sonra veya taraflarca kararlaştırılacak şekilde sona ermesini gerektiren durumların açıkça belirtilmesinde büyük yararlar vardır. 26

4. Değerlendirme ve Sonuç

Yaygın bir uygulama olarak, yabancı şirketlerin Türkiye'de acenteler aracılığıyla faaliyet gösterdiği düşünüldüğünde, ekonominin bu dinamiğini göz önünde bulundurarak evrensel nitelikte düzenlemeler yapılabileceği düşünülmektedir. AB mevzuatına entegre olmuş bir acentelik mevzuatı yaratmak adına ülkenin ekonomik yapısına uygun ve uzun vadeli çıkarlarını gözetir bir hukuk politikasına ihtiyaç vardır. Oluşturulacak içtihatlar sayesinde de, ülkede faaliyet gösteren acentelerin yabancı müvekkiller karşısındaki konumunun, yerli müvekkiller karşısındaki ile aynı düzeyde olması sağlanabilir. Bu şekilde, TTK.'da yer alan

²⁶Acente Sözleşmesi Nasıl Düzenlenir?, Ankara Sanayi Odası Yayınları, URL: <http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/idari-yapi/AcentaSozlesmesiNasilDuzenlenir.pdf> , Erişim Tarihi : 29.10.2017.

düzenleme, gerçek anlamda ülkenin ticari hayatına olumlu yönde etki yapabilir. Diğer yandan, meslek birliklerinin komisyonlar oluşturarak, bu türden uluslararası acentelik sözleşmeleri kapsamında göz önüne alınabilecek nitelikte genel prensipler ortaya koyabilecekleri değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- 1- Acente Sözleşmesi Nasıl Düzenlenir?, Ankara Sanayi Odası Yayınları, URL: <http://www.aso.org.tr/kurumsal/media/kaynak/TUR/idari-yapi/AcentaSozlesmesiNasilDuzenlenir.pdf>, Erişim Tarihi: 29.10.2017.
- 2- Acenteliğe Dair Üye Devlet Hukuklarının Koordinasyonu Hakkındaki Direktifi URL: <http://eur-lex.europa.eu/>, Erişim Tarihi: 30.11.2017.
- 3- Akın, İrfan, Acentenin Denkleştirme Hakkı ve Alman Hukukundaki Yeni Gelişmeler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.62, S.3, Y. 2013.
- 4- Alışkan Murat, Gençtürk, Muharrem, Acentenin Komisyon Hakkı, Özellikle TTK'nun 129. Maddesine Göre Komisyona Hak Kazanma Anı Bakımından Aracı Acente İle Sözleşme Yapan Acente Arasında Fark Olup Olmadığı Sorunu, Ünal TEKİNALP Armağanı, İstanbul 2003.
- 5- Arkan, Sabih, Ticari İşletme Hukuku, Ankara, Y.2011.
- 6- Ayan, Özge, Acentenin Denkleştirme Talep Etme Hakkı, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Ana Bilim Dalı, İzmir, Y. 2008.
- 7- Can, Ozan, Acentelikte Rekabet Yasağı Anlaşılmasının Rekabet Sınırlandırmaları Hukukuna Etkisi, Ankara Barosu Dergisi, Y.2014.
- 8- Cengiz, Ali, Acente Kavramı ve Acentelik Sözleşmesinden Doğan Hak ve Borçları, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S.1, Y. 2011.
- 9- Convention On Agency In The International Sale Of Goods (Geneva, 1983) URL: <http://www.unidroit.org/instruments/agency>, Erişim Tarihi: 30.11.2017.
- 10- Domaniç, Hayri, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, Cilt I, Temel, İstanbul, Y.1988.
- 11- Dönmez, Onur, Acente Sözleşmesinden Doğan Hak ve Borçlar, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, Y. 2009.
- 12- Güzeloğlu, Abdulkadir, 5718 sayılı MÖHUK Madde 24(4) Hükmü uyarınca Milletlerarası Borç Sözleşmelerinde Hukuk Seçimi Yapılmayan Hallerde Sözleşmenin Tabi Olacağı Hukukun Tayini, URL : <http://www.mondaq.com/turkey/x/582826/Contract+Law/5718+sayl+MHUK+Madde+24+4+Hkm+uyarnca+Milletleraras+Bor+Szlemelerinde+Hukuk+Seimi+Yaplmayan+Hallerde+Szlemenin+Tabi+Olaca+Hukukun+Tayini> , Erişim Tarihi: 06.12.2017
- 13- Karasu, Rauf, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre Müvekkilin Acenteye Bilgi ve Belge Verme Yükümlülüğü, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 18, Y. 2014

- 14- Karasu, Rauf, Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Acentenin Denkleştirme Talebi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2008.
- 15- Kaya, Mustafa İsmail, Acentelik Hukuku, Adalet Yayınları, Ankara, Y. 2014.
- 16- Korun, Yusuf, Acentenin Hak ve Borçları, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, Y.2013.
- 17- Nokay, Murat, Acentelik Sözleşmesi, URL: http://www.turkhukusitesi.com/makale_256.htm, Erişim Tarihi: 01.11.2017.
- 18- Özel, Sibel, Taşınmazlara ilişkin Sözleşmelerin Esasına Uygulanacak Hukuka Dair MÖHUK M.25'in Kapsamı, MUHF - HAD, C.23, S.1.
- 19- Reva, Zeynep, Acente Portföy Tazminatı ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Yeri, s.224. URL : <http://www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/sigorta%20hukuku/acente-portf%C3%B6y%20tazminat%C4%B1.pdf> , Erişim Tarihi: 23.10.2017.
- 20- Saraç, Tahir,6102 sayılı Ticaret Kanununun Acentelik İlişkisinde İnhisar Hakkı ve Rekabet Yasağı Sözleşmesine İlişkin Hükümlerin Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 61, S.2, Y.2012.
- 21- Şanlı, Cemal, Milletlerarası Özel Hukuk, Vedat Kitapçılık, İstanbul, Y. 2015.